

Memo

Van:	Wethouder Rosier
Aan:	Wethouder financiën Haaglanden gemeente
Vergaderdatum en tijd:	Donderdag 9 april 9.00-9.30 uur
Onderwerp:	Algemene boodschap gevolgen corona voor gemeenten
Doel:	Kernboodschap richting VNG en rijk over financiële gevolgen corona

Inleiding

Op dit moment is iedere gemeente druk met de gevolgen van de coronacrisis. Gemeenten nemen daarin verschillende maatregelen. De impact is groot. Rijk, provincie en VNG vragen gemeenten om hierop input te leveren. Hiertoe dient de externe kernboodschap.

Binnen de gemeente (organisatie en politiek) is er ook behoefte aan ingrediënten om het eigen verhaal te vertellen, dat de gemeentelijke financiën al onder druk stonden voor de coronacrisis en dat een zorgvuldige afweging nodig is bij de keus om inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners verder te ontzien of te ondersteunen.

Tot slot was gevraagd om een tabel met een uitsplitsing van maatregelen, kosten of uitgaven naar exogeen, lokale keus of mogelijk knelpunt.

1.a. Externe kernboodschap (inzichten 15 april)

De kernboodschap moet antwoord geven op de vragen van de VNG

1. Hoe probeert uw gemeente de gevolgen van de crisis zo goed mogelijk aan te pakken?
2. Ontbreken er nog financiële effecten in het overzicht, waar de VNG afspraken over zou moeten maken met het kabinet (graag schriftelijk aanleveren)?
3. Aan welke eisen zouden afspraken met het kabinet over het opvangen van de financiële gevolgen in uw ogen moeten voldoen (graag schriftelijk aanleveren)?
4. Zijn er nog andere zaken waar de VNG rekening mee moet houden als het gaat om de financiële impact van de corona-crisis voor gemeenten (graag schriftelijk aanleveren)?

Crisis

Op 16 maart kwam Premier Rutte met de boodschap dat iedereen thuis moest werken en horeca moesten sluiten. Een dag later kwam het kabinet al met een maatregel om ondernemers financieel bij te staan. Sympathiek. Ondertussen schakelden gemeenten naar GRIP 4. Gemeenten namen verantwoordelijkheid en op lokaal niveau zijn maatregelen doorgevoerd om hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk instellingen te ontzien of te ondersteunen. Ook veel maatregelen zijn getroffen om de crisis te beteugelen en de veiligheid van inwoners en medewerkers te garanderen. Kortom de gemeenten doen wat nodig is binnen de lokale context, waaronder uitstel van belastingen, gemeentelijke huur kwijtschelden, de meest kwetsbaren in de samenleving voorzien van een voedselbon, maar ook het intensiveren van handhaving, het aanpassen van de dienstverlening en het thuiswerken faciliteren voor medewerkers.

De samenleving heeft zich in drie weken goed aangepast aan de nieuwe werkelijkheid. Gemeenten schalen de crisisorganisatie af en proberen te bevatten en te analyseren wat de effecten van de coronacrisis en de post-coronacrisis betekent, onder ander voor de gemeentelijke financiën.

Pre-coronacrisis

Bij verschillende gemeenten staan de budgetten al geruime tijd onder druk. Gemeenten worden ieder jaar gekort in de algemene uitkering voor de opschalingskortingen, waar geen inhoudelijk argumentatie voor is. De decentralisaties in het sociaal domein gingen gepaard met onvoldoende compensatie, zoals de groei van het aantal jeugdigen in zorg. Vervolgens worden gemeenten getroffen door de aanzuigende werking van het abonnementstarief Wmo.

Gemeenten zijn efficiënter gaan werken en sloten voorzieningen zoals bibliotheken. Alles wat minder kon, is inmiddels bezuinigd. Door de tekorten in het Sociaal Domein teerden gemeenten in op hun reserves. De financiële veerkracht van gemeenten is ernstig aangetast! Meerdere Haaglanden gemeenten trokken aan de bel bij de provincie, VNG en het Rijk dat ze de begroting (op termijn) niet sluitend krijgen. Dit was pre-corona.

Post-corona

Ook in de media wordt steeds vaker gekeken naar de langere termijn effecten voor inwoners, ondernemers, maatschappelijk instellingen en gelukkig ook gemeenten. De toeristenbelasting zal niet iedere gemeente zo hard raken als Amsterdam, echter voor iedere gemeente tekenen de directe en indirecte gevolgen zich af voor de gemeentefinanciën. Gemeenten verwachten minder dividend, verminderde inkomsten van huur, OZB-, precario- en parkeerbelastingen. Bovendien is het de verwachting dat meer inwoners een beroep zullen doen op bijstand of schuldhulpverleningstrajecten. Ook culturele instellingen, verenigingen en maatschappelijke organisaties doen zeer waarschijnlijk een groter beroep op de gemeente.

Compensatie

Resumé: de gemeentefinanciën staan langere tijd onder druk, al voor de coronacrisis. De financiële veerkracht is inmiddels nihil bij veel gemeenten. En de verwachting is dat de coronacrisis en de periode daarna een fors budget vragen van gemeenten. Het is daarom evident dat ook de gemeente gecompenseerd worden vanuit de rijksoverheid. Alle gemeenten streven naar een gezonde financiële situatie en dus een sluitende begroting. Gezien de besparingen die gemeenten reeds hebben doorgevoerd, zal het komen tot een sluitende begroting, bijzonder ingewikkeld worden. Inwoners gaan dit merken! Niet alleen het voorzieningenniveau wordt lager, maar bijvoorbeeld ook doordat de gemeentelijke belastingen fors worden verhoogd, wachtlijsten in de Jeugdzorg en Wmo moeten worden geaccepteerd of investeringen worden uitgesteld.

Gemeenten hebben namelijk geen andere instrumenten om meer middelen te genereren. De rijksoverheid dient zich derhalve ook sympathiek richting gemeenten op te stellen:

- Direct stoppen met de opschalingskorting;
- Structureel meer geld voor het sociaal domein;
- Toereikende bijdrage voor coronakosten.

1.b. Interne kernboodschap

De gemeente maakt met een impact analyse een inschatting naar de gevolgen van de coronacrisis nu en in de nabije toekomst. Het is belangrijk dat de gemeente in mei/juni een zo'n volledig mogelijk overzicht heeft van de mogelijke (financiële) effecten. Ongetwijfeld melden zich verschillende gedupeerden van de crisis zich, individueel of via de politiek. Voor de coronacrisis stonden de gemeentefinanciën al langere tijd onder druk en is het cruciaal om terughoudendheid te betrachten bij nieuwe uitgaven. De financiële veerkracht ontbreekt om ruimhartig op te treden richting alle gedupeerden. Een zorgvuldige afweging moet daarom plaatsvinden. Zeker als de rijksoverheid niet tegemoet komt aan gemeenten.

2. De maatregelen die de gemeenten treffen (inzichten per 15 april)

In aanvulling op het pakket steunmaatregelen van het Rijk zijn er door gemeenten, verschillende maatregelen getroffen. Naargelang de situatie het vereist zijn bijvoorbeeld diverse warenmarkten afgelast maar niet allemaal. Hieronder enkele maatregelen die zijn genomen door één of meerdere gemeenten en maatregelen waarvan men verwacht dat het effect heeft op de gemeentelijke financiën:

Maatregel/effect	Beïnvloedingsruimte gemeenten		Effect op gem. financiën
	Exogeen	Keus	
Eenmalig			
Dividend	X		Ja
Bijstand	X		Ja
Thuiswerkfaciliteiten	X		Ja
Plaatsen hekken en tekstwagens		X	Ja
Per kwartaal			
Grondexploitaties	x		Ja
Huur gemeentelijke accommodaties		X	Ja
Precariobelasting en leges		X	Ja
Parkeerbelasting	X		Ja
Toeristenbelasting	X		Ja
Evenementen, theater, musea	X		Nee
Warenmarkt		X	Ja
Voedselbank		X	Ja
Bebording en maatregelen		X	Ja
Inzet extra communicatie		X	Ja
VRH en crisisorganisatie	X		Nee
Extra inzet handhaving		X	Ja
Incasso on hold		X	Ja
Risico's			
Lokaal ondernemersloket		X	Ja
Bijdrage laptops voor leerlingen		X	Ja
Coulance richting gesubsidieerde partijen		X	Nee
Opschorting betalingsverplichting voor ondernemers		X	Nee
Doorbetalen jeugdzorg (H10)	X		Ja
Doorbetalen vervoerders (MRDH)	X		Ja
Uitvoering TOZO	X		Ja
GGD	X		Ja
Minder opbrengsten publieksfuncties (huwelijken en documenten)		X	Ja